

VERSLAG ERFGOEDRAAD

23 juni 2025

Aanwezig:

Verontschuldigd:

Afwezig:

1. Verslag vorige vergadering:

Het verslag wordt goedgekeurd. [REDACTED] was vorige vergadering verontschuldigd.

2. Renovatie kapellen en kerken stand van zake

Kapel van de Verlosser:

Op de vorige vergadering werd er gevraagd om een infobord te plaatsen aan de kapel van de Verlosser met een QR-code. Er werd toen gezegd dat tegen de volgende vergadering er een voorstel zou gemaakt worden dat wordt voorgelegd aan de vergadering. Tine heeft hier echter nog niet de kans toe gehad en zal een voorstel maken tegen de volgende vergadering.

De winterlinde die momenteel daar staat is ernstig aangetast. Er is advies gevraagd bij RLZH en zij raden aan om een VTA + rapport op te laten maken bij De Beer & De Vos. Op basis hiervan gaan we beter de volgende stappen kunnen inschatten.

Sint-Rochuskapel:

(Kapel is vastgesteld bouwkundig erfgoed; kapelboom staat in wetenschappelijke inventaris.)

De werken van de monumentenploeg van IGO Leuven zijn afgewerkt. De subsidies hiervoor werden aangevraagd en toegekend. De dakwerken werden afgerond.

Voor het ruitertje wordt er een klokje gezocht. Dit klokje zal meegenomen worden tijdens de restauratie-aanpak van het interieur.

Er zijn interieurwerken nodig aan het pleisterwerk en het schrijnwerk.

Bij een recente inspectie werd vastgesteld dat enkele houten onderdelen mogelijk aangetast zijn door houtinsecten, meer bepaald door de kleine klopkever of gewone houtworm (*Anobium punctatum*). Op bepaalde plaatsen werd boormeel aangetroffen. Deze kever tast het kernhout niet aan, waardoor er geen structurele schade aan de balken wordt verwacht. Het spinthout kan echter wel worden aangetast, wat ernstige schade kan veroorzaken aan bijvoorbeeld meubilair of kunstvoorwerpen. Concreet werd deze aantasting vastgesteld aan de stoelen en het altaar.

Wat het pleisterwerk betreft, is er op verschillende plaatsen schade zichtbaar. Het pleisterwerk is her en der beschadigd of laat los, en ook de verflagen zijn vervuild, beschadigd en komen plaatselijk los.

Er is een budget voorzien, en het dossier voor de restauratie van de klok, het pleisterwerk, het altaar en de stoelen mag worden opgestart. Er is op dit moment geen provinciaal budget beschikbaar voor subsidies via de monumentenploeg. Andere subsidiemogelijkheden blijven wel van kracht, maar moeten getoetst worden aan het geldende reglement.

Er wordt momenteel gekeken wie de pleisterwerken zou kunnen uitvoeren en de technische dienst zal de werken aan de houten onderdelen zelf uitvoeren.

Marijke geeft aan dat er nog heel veel stoelen zijn in de pastorie die misschien kunnen dienen. Dan kunnen deze in de plaats komen van de aangetaste meubels. Dit zal bekeken worden met de technische dienst.

Kerk Ransberg

De Monumentenwacht heeft recent een inspectie uitgevoerd, waaruit bleek dat het dak van de kerk in zeer slechte staat verkeert. Als volgende stap zal een aannemer een raming opmaken op basis van een plaatsbezoek.

De kerk zal in de toekomst herbestemd worden, zoals voorzien in het kerkenbeleidsplan. De concrete invulling van die herbestemming is momenteel nog niet gekend. Door het ontbreken van een duidelijke visie, zal ook nagegaan worden of het kerkhof nog erfgoedwaarde bezit. In dit kader moet het kerkhof geïnventariseerd worden. De IOED neemt deze opdracht op zich.

De IOED start binnenkort met de inventarisatie van het funerair erfgoed op de kerkhoven van Ransberg en Hoeleden. In dat kader wordt contact opgenomen met het diensthoofd burgerzaken om het project verder toe te lichten en na te gaan welke stappen in het verleden reeds ondernomen werden.

Zodra de inventaris is opgesteld, zal deze voorgelegd worden aan de Erfgoedraad voor verdere bespreking. Tine beschikt over een uitgebreide kennis van het bouwhistorisch erfgoed, maar minder over de belangrijke figuren in alle deelgemeenten. Daarom wordt voorgesteld om ook aandacht te besteden aan specifieke groepen zoals oudstrijders, pastoors, burgemeesters en oorlogsslachtoffers. Deze selectie ligt nog niet vast, maar kan in overleg verder uitgewerkt worden.

Het doel is om een duidelijk beeld te krijgen van de graven met erfgoedwaarde. Deze graven blijven bewaard, maar er worden op korte termijn geen ingrepen mee gepland. Op langere termijn kan deze inventaris waardevol zijn, bijvoorbeeld in het kader van mogelijke herbestemmingen.

Wat het huidige kerkhofbeleid betreft: zolang er geen nood is aan bijkomende ruimte, wordt er niet ontgraven. Concessies bieden op dit moment weinig extra bescherming ten opzichte van andere graven. Patrick stelt voor om de concessies af te schaffen, maar Niels wijst erop dat concessiegraven momenteel wel bescherming genieten in het geval van herinrichting of als bv. een volgend bestuur een andere beslissing neemt.

Tot slot wordt besproken hoe dit project gecommuniceerd wordt naar de bevolking. Er zal gecommuniceerd worden dat de inventarisatie uitsluitend gebeurt op basis van

erfgoedkundige waarde. Tine zal bij haar terreinbezoek een brief met toelichting meenemen, en er zal een sociale mediapost voorzien worden om het project bij de start bekend te maken.

Marijke stelt voor om een herdenkingsbord te voorzien waarop de namen van overledenen worden vermeld van wie het graf werd verwijderd, op voorwaarde dat de stoffelijke resten op de begraafplaats blijven. Een alternatief is om dit bord te plaatsen aan de knekelput. Wim suggereert daarnaast de mogelijkheid van een troostmuur, zoals in Leuven, waarop een emailen foto zonder naam wordt geplaatst.

Marijke benadrukt dat het, in functie van toekomstige opzoekingen, wenselijk is om namen wel te vermelden. Die kunnen eventueel – naar analogie met het geboortebos – per jaar worden gegroepeerd.

Er wordt besproken of hiervoor toestemming van de familie vereist is. Volgens Marijke is dat niet nodig. Ze verwijst naar de situatie in Hoeleden, waar op vraag van familieleden graven van oud-strijders zijn verwijderd.

Wat de tijdsgrens betreft, wordt voorgesteld om enkel namen op te nemen vanaf het moment dat het gemeentelijk besluit tot herdenking wordt genomen. Zo wordt vermeden dat mensen onbedoeld worden vergeten. Er kan een korte vermelding toegevoegd worden aan het bord, waarin wordt aangegeven dat hiermee alle overledenen herdacht worden. Urnen waarvan de as door de nabestaanden mee naar huis werd genomen, worden niet opgenomen in deze herdenking.

Het voorstel zal als adviesvraag worden voorgelegd aan het college van burgemeester en schepenen (CBS).

3. Waarderingsproject kapellen

De On-Boardingprocedure is intussen afgerond. Zodra de opleiding van de IOED-medewerker volledig is doorlopen, wordt gestart met het opnemen van de kapellen in de inventaris. Als eerste stap zullen de kapellen geïnventariseerd worden die al opgenomen zijn in de bestaande inventaris van de provincie.

Er werd een plaatsbezoek georganiseerd aan de kapel van Stok. Tijdens dit bezoek werd overlegd met de eigenaars over hun verwachtingen en besproken wat de gemeente op haar beurt kan en wil betekenen voor het behoud van de kapel.

Een eerste voorstel is om de kapel aan te sluiten bij Monumentenwacht, zodat een deskundige inspectie kan plaatsvinden. De eerste stappen voor deze aansluiting werden reeds gezet. De kapel bevindt zich op een apart perceel, wat deze aansluiting mogelijk maakt. Op basis van het inspectieverslag kan vervolgens bekeken worden welke maatregelen nodig zijn om de kapel duurzaam te bewaren.

Hoewel er in het verleden al enkele herstellingen zijn uitgevoerd, blijft er sprake van vochtproblemen. Vooral aan de aansluitingen loopt vocht naar beneden. Er werd gyproc geplaatst om schade te verdoezelen, maar dit biedt geen duurzame oplossing. Johnny stelt de vraag of grondwater de oorzaak kan zijn. Dit zal nagegaan worden bij de inspectie, maar voorlopig lijkt het vochtprobleem vooral te wijten aan het dak, dat zich in slechte staat bevindt en momenteel het grootste knelpunt vormt.

De kapel wordt goed onderhouden door de huidige bewoners, die zich ook engageren voor de gemeenschap. Het is bovendien een karaktervolle kapel met een waardevol verhaal, wat de erfgoedwaarde extra onderstreept.

Er wordt voorgesteld om een reglement uit te werken voor ondersteuning bij de restauratie

of het behoud van kapellen die geen eigendom zijn van de gemeente. Eén van de pistes is het werken met erfpacht of een andere juridische constructie die toelaat om de bescherming van de kapel op langere termijn te garanderen.

Er moet echter onderzocht worden wat juridisch haalbaar is. Vanuit stedenbouwkundig oogpunt zijn de mogelijkheden beperkt. Patrick merkt op dat een kapel die meer dan 30 jaar enkel via de openbare weg bereikbaar is, mogelijk als openbaar domein kan worden beschouwd. Maar dit blijkt juridisch complex te zijn.

De voorkeur gaat ernaar uit om steeds eerst het overleg met de eigenaars aan te gaan en samen naar oplossingen te zoeken voor het behoud van waardevol erfgoed.

Daarnaast is er nog een andere kapel die in aanmerking komt voor opname in de inventaris. Deze bevindt zich in de Rectorijstraat, ter hoogte van verlichtingspaal 12/20. De kapel is qua vormgeving geïnspireerd op de kerktoren van de kerk van Ransberg.

4. Project Kortenaken Herinnert

Om het 80-jarig einde van de 2de wereldoorlog en de bevrijding van de kampen te herdenken, organiseert de Erfgoedraad in samenwerking met de Vaderlandslievende vereniging en de IOED, Kortenaken Herinnert. Hiervoor werd een werkgroep samengesteld.

Het project bestaat uit 2 delen:

- Luchtfoto's: De provincie Vlaams-Brabant is in het bezit van de luchtfoto's van WOII. Deze luchtfoto's zijn ook genomen over heel Groot-Kortenaken. De foto's met de teasers van de verhalen werden afgedrukt en tentoongesteld in het gemeentehuis. De tentoonstelling kan van de ene locatie naar de andere verplaatst worden, om een zo breed mogelijk publiek te bereiken. Bv. bib. De foto's worden ook digitaal gemaakt en zullen binnenkort te bekijken zijn op de website. Mensen kunnen dan inzoomen, maar niet downloaden. Als er nog dingen gevonden worden (bv. bominslagen, stellingen, ...), kan dit gemeld worden en dan kan dit toegevoegd worden aan de inventaris. Dit zal ook gecommuniceerd worden naar de bevolking. Er staat ook een tekst bij waarom de foto's werden gemaakt. De tekst van de Ugent zal gebruikt worden, aangezien zij de initiatiefnemers zijn. Verdere info kan misschien ook op de pagina van de IOED opgenomen worden. De link zal ook op de gemeentelijke website geplaatst worden.
- Publicatie Kortenaken Herinnert met voorstelmoment:
De werkgroep gaat een boek maken. Intussen is er al heel wat informatie binnen gekomen en werd er een eerste indeling van het boek voorgesteld. Deze kan echter nog gewijzigd worden na de bijeenkomst van de werkgroep aanstaande woensdag:
 - Intro
 - Deel 1: een herwerkte versie van de publicatie 'Kortenaken en het konvooi van 8 mei 1944'
 - Jozef Geens
 - Emile Jordens
 - Adrien Peeters
 - Petrus Peeters
 - Henri Vanmolkot
 - Maurice Vanoeveren
 - Deel 2: Van Kortenaken naar de kampen
 - René Dierickx
 - Armand Andries

- Deel 3: Verzet in Kortenaken
 - Intro verschillende verzetsgroepen
 - Paul De Pauw
 - Paul Goossens
 - Sabine Strouwen
 - Polle Mees
 - Albert Eyletten
 - Paul Vandijck
 - Fransiscus Vandijck
 - Schrift van de Partizanen in Waanrode met weerstandsacties
- Deel 4: verhalen tijdens de oorlog
 - Razia Ransberg
 - Crash van de Wellington bommenwerper
 - Ontploffing van de Velpebrug
 - Verhaal van de dode paarden in Gelbergen
 - Josephine Bertsché
 - Liefdesverhaal tussen Frans Claessens en Lucienne Degeest
 - Moord op het kasteeldomein
 - Oorlogskind Toon Stok
- Deel 5: verhalen van na de oorlog
 - De bevrijdingsfeesten in Waanrode
 - Straatrepressie
 - Het verhaal van Leo Lenaerts en zijn dochter Anna

Intussen is er door de Vaderlandslievende vereniging in samenwerking met de 'Helden van het Verzet' een verzetscafé georganiseerd. Dit was zeer boeiend en knap gebracht. Voor de voorstelling van het boek kunnen we ons vooral door de opgeroepen sfeer laten inspireren.

Er moeten subsidies gevraagd worden voor de opmaak van dit boek.

Jaarlijks wordt er voor de kinderen van het 6de leerjaar een infomoment georganiseerd in teken van wapenstilstand. Dit jaar zouden we willen voorstellen dat het boek en de verhalen van Kortenaken zelf (op kindermaat) wordt verteld in de scholen zelf. Dan kunnen er meer kinderen bereikt worden en moeten de scholen geen busvervoer regelen. Wim vraagt of het verhaal op kindermaat niet in een audioverhaal kan gegoten worden. Chris Tutenel wil zich mee engageren om de verhalen op kindermaat te herschrijven. De verdere uitwerking van de voorstelling zal besproken worden binnen de werkgroep.

5. Varia

- Johnny Fets heeft een steen uit vermoedelijk 1618 gevonden aan de achterkant van de school (aan de kant van de zaal en het Bruegelhuis) van Hoeleden. Deze foto wordt doorgestuurd naar de IOED die verder op zoek gaat naar de origine. De foto wordt eveneens toegevoegd aan het verslag.
- Wagenspel 2026: Er werd nog geen verdere info gekregen.
- Recent werd toevallig een flyer uit Ransberg teruggevonden, uitgegeven op 21 september 1952 naar aanleiding van de wijding van de nieuwe bronzen klok. De klok draagt de naam Sancta Maria, weegt 295 kg en werd gegoten door de klokkengieterij Michiels te Doornik. Als peter trad Arthur Buttiens op en als meter Jozefien Hendrickx. De plechtige wijding gebeurde door deken Oversteijns van Zoutleeuw, in aanwezigheid van de toenmalige pastoor J. Vansteen.

De melder groeide op in Hoeleden, wijk Gelbergen, en woonde regelmatig de mis bij in Ransberg. Hij gaat de flyer bezorgen zodat deze bewaard kan worden. De info kan eventueel op de website?

- Het wapenschil van Ransberg zou terug te vinden moeten zijn in het archief van Bergendal. Lisette Wouters zou ook veel info hebben.
- Monique Schepers vraagt of er in Bergendal geen kijkkast kan komen over de geschiedenis van dat gebouw. Was vroeger een limonadefabriek. Zou jammer zijn als dat verloren zou gaan. Vraag is hoeveel plaats dit zou innemen? Een vitrinekast zou voldoende zijn. Kan misschien in de inkomhal naast de inhuldigingssteen. De vraag blijft qua veiligheid aangezien dit een fuifzaal is. Is de cafetaria of de inkom van de sporthal dan geen betere plaats aangezien hier meer sociale controle is. Misschien als erfgoedproject in 2026? Dan hebben we budget en kan er een evenement rond opgezet worden. Is er misschien een jubileumjaar. Er moet eens met de familie in overleg gegaan worden.
- Kan er hier niet begonnen worden met struikelstenen? In se moet de familie struikelstenen aanvragen. Maar de gemeente zou hier ondersteuning kunnen bieden. Dit kost €160 die de families zelf dienen te betalen. Dikwijls zorgt de gemeente wel voor de plaatsing. Diest heeft hier een goede site voor. Ze hebben een reglement dat je deze zelf aankoopt maar dat je de toelating krijgt om deze te leggen. Dan zou er ook een wandelroute aan gekoppeld kunnen worden zodat mensen weten waar ze liggen.
- De attentiestenen zijn weer beschadigd. Het geld zou moeten teruggevorderd worden.
- Vandaag is de principiële goedkeuring binnen gekomen voor de subsidies voor de herbestemming van de kerk van Hoeleden. Nu kan de gunning starten voor de werken.

Volgende vergadering: maandag 29/09/2025 om 19.30u. raadszaal gemeentehuis Kortenaeken

Verslag: Luyckx T.